

Huvudman

Pajala kommun
Leif.ronneback@pajala.se

Ärendet

Tillsyn av grundskola Pajala Centralskola i Pajala kommun; nu fråga om uppföljning av Skolinspektionens beslut om föreläggande vid vite den 12 maj 2021

Beslut

Avhjälpta brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling samt Extra anpassningar och särskilt stöd.

Upplysningsvis noteras att Skolinspektionen inte kommer att ansöka om utdömmande av vitet som förelagts i beslutet den 12 maj 2021.

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Pajala kommun att **senast den 31 augusti 2022** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende bristen rörande studiehandledning på modersmål. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Pajala kommun ska vidta följande åtgärder

Studiehandledning på modersmål

1. Se till att anordna studiehandledning på modersmål för eleven A (se aktbilaga 63). Redovisningen till Skolinspektionen ska innehålla skolans bedömning av elevens behov av studiehandledning på modersmål vad gäller omfattning och

utformning av stödet samt en beskrivning av hur eleven får studiehandledning på modersmål, (5 kap. 4 § skolförordningen [2011:185]).

Om ärendet

Uppföljning av tidigare föreläggande vid vite

Skolinspektionen inledde en riktad tillsyn vid Pajala Centralskola under hösten 2019 avseende området Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling. Skolinspektionen beslutade den 20 november 2019 att förelägga Pajala kommun att vid vite om 500 000 kr senast den 31 mars 2020 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. Skolinspektionen följde upp beslutet under hösten 2020 avseende området Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling samt inledde även tillsyn av området Extra anpassningar och särskilt stöd. Skolinspektionen konstaterade att Pajala kommun vidtagit förelagda åtgärder i arbetet med trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling, men att det trots detta kvarstod brister. Skolinspektionen fann även allvarliga brister inom området Extra anpassningar och särskilt stöd. Skolinspektionen beslutade den 12 maj 2021 att förelägga Pajala kommun att vid vite om 500 000 kr senast den 1 november 2021 vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. Under hösten 2021 påbörjade Skolinspektionen en uppföljning av detta beslut och de brister som framkom i det.

Utredningen i ärendet

Pajala kommun har inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder den 1 november 2021 samt kompletterande dokument fram till den 30 november 2021.

Skolinspektionen genomförde ett besök på skolenheten den 17 – 18 november 2021 som innefattade intervjuer med elever, lärare, speciallärare, elevhälsa, biträdande rektorn, rektorn samt lektionsobservationer. Vidare har Skolinspektionen genomfört digitala intervjuer med kurator och mentorer under perioden den 2 december – 8 december 2021. Skolinspektionen har också inhämtat dokumentation.

Huvudmannen har yttrat sig över Skolinspektionens inspektionsprotokoll. Yttrandet inkom till Skolinspektionen den 19 januari 2022.

Skolinspektionen har att ta ställning till om huvudmannen vidtagit de åtgärder som Skolinspektionen förelade om vid vite i beslutet den 12 maj 2021. Vidare tar Skolinspektionen ställning till om de påtalade bristerna avhjälpats.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges

de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Områden utan konstaterade brister

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av huvudmannens redovisning samt av intervjuer framgår att skolan har vidtagit åtgärder för att förbättra tryggheten och studieron på skolan. Skolan har utökat tiden för samverkan mellan personalen. Det finns ett terminsschema för konferenstiden där det framgår att personalen exempelvis diskuterar skolans rutiner, elevhälsoarbetet och elevärenden. Det framgår vidare av utredningen att det genomförs gemensamma diskussioner i personalgruppen om händelser som inträffar på skolan i syfte att förebygga och åtgärda kränkningar och ordningsstörningar. Skolans plan för likabehandling har utvärderats och reviderats med nya åtgärder. Inför läsåret 2021/22 har skolan också infört en ny mötestid där lärare, mentorer och elevresurser kan få vägledning och stöttning i sitt arbete av elevhälsan.

Av insänd dokumentation framgår att skolan har reviderat sina ordningsregler och att dessa har lyfts med elever, skolpersonal och vårdnadshavare. Skolan har infört fasta placeringar i klassrummen. Vid föregående tillsynsbesök lyfte skolans personal att det var främst i årskurs 6 det inte råde studiero. Av intervjuer med elever och skolans personal framgår att inför innevarande läsår har årskurs 7 delats upp i tre parallellklasser istället för två klasser i syfte att minska de konflikter som förekom. Studieron fungerar bättre i två av dessa klasser medan arbetet behöver fortsätta i en av klasserna.

Av intervjuer med samtliga intervjugrupper framkommer att det fortfarande sker en del ordningsstörningar under lektionerna som påverkar elevernas studiero. Bland annat uppger elever att det finns vissa elever som springer runt i klassrummet när de har lektion. Det förekommer också att elever från andra klasser kommer in i klassrummen när elever har lektion eller rycker i dörrhandtagen. Lärare uppger att de ibland kan utvisa elever som stör ordningen, men att det är sällan som det sker. Rektorn uppger att det är undervisande lärare som avgör när en elev stör undervisningen och om skäl att visa ut eleven föreligger. När elever utvisas dokumenteras detta i ett digitalt system som följs upp av mentorerna. Mentorerna samtalar även med den aktuella eleven. När elever utvisas vid upprepade tillfällen kontaktas elevens vårdnadshavare. Det finns elever som skolan har identifierat har stört ordningen vid upprepade tillfällen och skolan har riktade åtgärder mot de eleverna. Det framkommer dock att flera lärare anser att skolan i detta avseende behöver arbeta vidare med insatser.

Skolan har vidtagit åtgärder för att markera mot det hårda språkbruk som förekommer på skolan. Rektorn uppger att polisen kommit till skolan för att diskutera kränkningar med eleverna. Skolan har även haft ytterligare gästföreläsare inom

ämnet. Vidare framkommer i intervjuer med elever och skolpersonal att åtgärder för att öka tryggheten på skolan har vidtagits i form av ökad personalnärvaro i skolans lokaler där eleverna vistas. Rektorn uppger att det sker färre fysiska kränkningar på skolan jämfört med föregående läsår. De kränkningar som sker på skolan utgörs främst av verbala kränkningar. Därtill uppger kuratorn för högstadiet att konflikterna har minskat. Elever berättar att det fortfarande är vanligt att elever blir kallade för nedsättande ord.

Skolan har förändrat sina rutiner för att anmäla kränkande behandling. Av intervjuer med skolans personal framgår att rutinen vid kränkande behandling är tydlig och att det nu är den som får kännedom om händelsen som ska göra anmälan till rektorn. Mentorerna uppger att det är deras ansvar att följa upp kränkningsärenden som anmälts till rektorn med samtal med elev och eventuellt vårdnadshavare. Det är sedan rektorns ansvar att initiera eventuella åtgärder, vilka lyfts på elevhälsomöte. Om vidtagna åtgärder inte har någon effekt så försöker rektorn tillsammans med personalen finna en annan förebyggande åtgärd. Rektorn kan samverka med externa instanser såsom Polismyndigheten, Socialtjänsten, Barn- och ungdomspsykiatri, beroende på vad utredningen visar i det enskilda fallet. Skolans rektor menar att förändringarna har bidragit till en ökad rättssäkerhet för eleverna och att rektorn ser att det är fler i personalen som anmäler kränkningar nu.

Skolans elevhälsa har genomfört förebyggande och hälsofrämjande insatser på skolan. I årskurs 4 deltar exempelvis kuratorn i arbetet kring temat "Stopp min kropp". Kuratorn har även arbetat med årskurs 5 utifrån ett identifierat behov rörande elevernas mående. I årskurs 6 pågår ett arbete med fokus på machokultur och internetkränkningar där elevhälsan är delaktiga och även polisen är inbjuden. På högstadiet har en föreläsare besökt skolan och pratat om psykisk ohälsa och vad som sker när man ser på och inte agerar vid en kränkning.

Rättslig reglering

Enligt 5 kap. 3 § skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Enligt 5 kap. 5 § skollagen ska ordningsregler finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler.

I 5 kap. skollagen finns även bestämmelser om disciplinära och andra särskilda åtgärder.

I läroplanen (Lgr 11, 2.2 Kunskaper) anges att alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Vidare anges i läroplanen (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar) att rektorn har ett särskilt ansvar för att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero samt för att personalen kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.

Enligt 6 kap. 7 § skollagen ska huvudmannen se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att barn och elever utsätts för kränkande behandling.

Av 6 kap. 10 § skollagen framgår att en lärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden. Enligt 6 kap. 5 § skollagen ansvarar huvudmannen för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i 6 kapitlet, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Pajala kommun har vidtagit de åtgärder som Skolinspektionen förelade om vid vite i beslutet den 12 maj 2021. Skolinspektionen kan konstatera att Pajala kommun och skolan även vidtagit ytterligare åtgärder i syfte att skapa en tryggare skolmiljö och bättre studiero för eleverna på Pajala Centralskola. Skolinspektionen konstaterar vidare att åtgärderna som huvudmannen och skolan har vidtagit har gett resultat. Samtliga grupper som Skolinspektionen har intervjuat uppger att det har skett förbättringar vad gäller tryggheten och studieron på skolan. Det förekommer också färre kränkningar på skolan, särskilt fysiska kränkningar har minskat.

Av utredning framkommer att det finns ordningsregler på skolan och skolans personal dokumenterar disciplinära åtgärder när det används. Vidare har skolans personal identifierat elever som vid upprepade tillfällen stört ordningen och arbetar med åtgärder riktade till dessa elever. Det finns en plan mot kränkande behandling, skolans personal anmäler, utreder samt vidtar åtgärder i samband med att de får kännedom om kränkningar på skolan.

Skolinspektionen konstaterar emellertid att det fortfarande finns elever som inte upplever en trygg skolmiljö vid Pajala Centralskola. Det förekommer fortfarande hårt språkbruk på skolan och det finns elever som utsätts för verbala kränkningar. Det framkommer även att det fortfarande finns en del störande moment som påverkar elevernas studiero och att studieron varierar mellan klasserna. Skolinspektionen förutsätter därför att Pajala kommun fortsätter att vidta åtgärder så att de förbättringar som har skett vad gäller trygghet, studiero och minskade kränkningar fortsätter i en positiv riktning. Skolinspektionen avslutar ärendet i denna del.

Extra anpassningar och särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av skolans redovisning och av de intervjuer som Skolinspektionen genomfört framgår att skolan har vidtagit åtgärder för att förbättra arbetet avseende extra anpassningar och särskilt stöd.

Speciallärare har exempelvis gått igenom hur undervisningen kan anpassas och arbetslagen har samtalat kring extra anpassningar och lektionsstruktur. Av intervjuer med elevhälsan och specialpedagog framkommer att lärare ger stöd i form av extra anpassningar. Exempel som bildstöd och time-timer som alla elever kan vara behjälpta av ges i alla klasser. Enligt elevhälsan ger en del lärare inte extra anpassningar till elever på individnivå utan på gruppnivå. Lärare uppger att de tycker att arbetet med extra anpassningar är svårt och att de inte har haft så mycket kontakt med elevhälsan. Rektorn uppger däremot att elevhälsan är delaktiga i arbetet med extra anpassningar vid terminsstart samt att de har lagt in exempel på extra anpassningar på skolans gemensamma lärplattform för lärare att ta del av. Utöver detta får lärare på eget initiativ boka tid hos speciallärare för att diskutera extra anpassningar.

Skolan har genomfört årskurskonferenser där elever som befarsas att inte uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås har identifierats. Lärare och övrig personal har vid dessa tillfällen även lyft elever som uppvisar andra svårigheter i sin situation samt elever med hög frånvaro. Elever som har identifierats vid årskurskonferenserna har uppmärksammats vidare av rektorn, biträdande rektorn och elevhjälppersonal. Rektorn har sett till att en pedagogisk kartläggning har påbörjats för eleverna. Åtgärdsprogram har utarbetats av speciallärare eller specialpedagog i samråd med rektorn. Under läsåret 2020/2021 har elevhälsan även genomfört en översyn av skolans åtgärdsprogram som har fortsatt under höstterminen 2021 i syfte att ta fram exempel på hur de ska vara utformade så att elevernas behov av särskilt stöd tydligt framgår samt att de särskilda stödåtgärderna är konkret utformade. Ett exempel som har tagits fram är hur beslut om anpassad studiegång ska skrivas. Innevarande läsår 2021/22 finns också gemensamma mötesforum för skolans personal att diskutera elevers behov och kunskapsutveckling.

Rektorn uppger att lärare kan anmäla elever som befarsas att inte uppnå minsta kunskapskrav på olika sätt. Detta kan ske skriftligen via en blankett eller e-post, muntligen direkt till rektorn eller vid olika mötesforum för lärare och representanter för elevhälsan.

Rättslig reglering

I 3 kap. 5 § skollagen anges att om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare eller övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befarsas att en elev inte kommer nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

I 3 kap. 7 § skollagen anges vidare att om det framkommer att det kan befarsas att en elev inte kommer nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta

att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevernas behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Vidare anger skollagen att om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska eleven ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Av läroplanen (Lgr11, 2.2 Kunskaper) framgår att alla som arbetar i skolan ska uppmärksamma och stödja elever i behov av extra anpassningar eller särskilt stöd. Vidare framgår (Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar) att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp som de behöver.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att Pajala kommun har vidtagit de åtgärder som Skolinspektionen förelade om vid vite i beslutet den 12 maj 2021. Skolinspektionen bedömer vidare att åtgärderna som huvudmannen och skolan har vidtagit har gett resultat.

Skolinspektionen konstaterar att lärarna på skolan arbetar med att ge eleverna som har behov av stöd extra anpassningar. Det finns dock lärare som fortfarande upplever att det är svårt att arbeta med extra anpassningar. Skolinspektionen noterar att skolans elevhälsa ger stöd till lärare i arbetet med extra anpassningar och förutsätter att skolan fortsätter med detta arbete.

Skolinspektionen konstaterar vidare att det skett förbättringar i skolans arbete med särskilt stöd. Skolan har förbättrat arbetet med att uppmärksamma elever som kan vara i behov av annat stöd än det som kan ges i form av extra anpassningar och då skyndsamt anmäla till rektorn att det finns behov av att göra en utredning om särskilt stöd. Vidare har skolan sett till att utredningar av elevers behov av stöd görs och att samråd sker med elevhälsan, samt att åtgärdsprogram utarbetas för elever som ska ges särskilt stöd. Skolan har också vidtagit åtgärder för att säkerställa att åtgärdsprogram utformas på ett korrekt och adekvat sätt.

Skolinspektionen avslutar ärendet i denna del.

Föreläggande

Studiehandledning på modersmål

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare på skolan uppger i intervju med Skolinspektionen att det finns en elev (se aktbilaga 63) som har behov av studiehandledning på modersmål och som inte får sådant stöd. Av skolans betygskatalog går att utläsa att eleven har betyget F i ett

flertal ämnen och har haft det under de senaste två åren. Rektorn bekräftar i intervju att eleven inte har tillgång till en studiehandledare i sitt modersmål och att det har varit så under en längre period. Under läsåret 2020/21 hade eleven en studiehandledare som kommunicerade på svenska eller engelska med eleven eftersom studiehandledaren inte kunde kommunicera på elevens modersmål. Skolinspektionen konstaterar att eleven inte har ett åtgärdsprogram. Dock är eleven uppmärksammas hos rektorn då lärare har anmält att eleven riskerar att inte uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

Rättslig reglering

Enligt 5 kap. 4 § skolförordningen ska en elev få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Studiehandledning får ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan.

Studiehandledning på modersmålet är en stödinsats som syftar till att ge eleven möjlighet att nå de kunskaper som minst ska uppnås. Studiehandledning på modersmål kan ges som extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller som särskilt stöd (jfr. prop. 2017/18:194).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att det finns en elev på skolan som har behov av studiehandledning på modersmålet tigrinja, men som inte får behovet tillgodosett. Eleven får ingen studiehandledning på modersmålet. Skolinspektionen bedömer därför att skolan i detta avseende inte uppfyller de krav som gäller för verksamheten.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Pajala kommuns verksamhet vid Pajala kommun uppfyller inte författningarnas krav vad gäller studiehandledning på modersmål. Med hänsyn till att eleven under lång tid inte har fått sitt stödbehov tillgodosett, finns det skäl att förelägga Pajala kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristen.

Beslutet har fattats av regionchef Agneta Broberg.

Utredaren Ann-Sofie Andersson har varit föredragande i ärendet.

I ärendets slutliga handläggning har även regionjuristen Linnéa Lundberg, juristen Frida Isaksson och utredaren Julia Wuotila medverkat.